

DR. AUJESZKY ALADÁR

1869–1933

Orvosdoktor, állatorvos, a M. kir. Állatorvosi Főiskola bakteriológiai intézetének egyetemi nyilvános rendes tanára és vezetője 1907-től 1933-ig. Nagy műveltségű, általánosan elismert kutató. Nevét a nemzetközi szakirodalomban a róla elnevezett betegség őrizte meg, amelyet 1902-ben írt le először, és különített el a veszettségtől.

Aujezky Aladár (Antal, Henrik) Budapesten született 1869. január 11-én. Atyja, Aujezky Lipót, a belvárosi főreáliskola, majd a budapesti Tudományegyetem matematika–fizika szakos tanára, korán elhunyt. Aujezky Aladár középiskolai tanulmányait a Budapesti Piarista Főgimnáziumban, orvosi tanulmányait pedig a budapesti Tudományegyetemen végezte, ahol 1892-ben orvosdoktorrá avatták. Ezután egy ideig gyakorló orvosként működött, fél évig a Szent Rókus Kórház II. számú sebészeti osztályán mint gyakornok, asszisztens, majd az egyetemi II. számú belklinikán szintén gyakornokként. Bár lelkiismeretes klinikai orvos volt, mégis inkább a laboratóriumi munkát érezte magáénak. Ezért 1895-ben a Hógyes Endre vezetése alatt álló Pasteur-intézetbe jelentkezett, ahonnan 1896-ban a szintén Hógyes professzor igazgatása alatt álló egyetemi általános kórtani intézet kötelékébe lépett mint tanársegéd. Egész életében Hógyes nyomdokain haladt, hozzá tisztelet, hála és elismerés fűzte.

1901-ben a M. kir. Állami Bakteriológiai Intézetnél vállalt segédtanári állást Preisz Hugó professzor mellett. Még ugyanebben az évben Preisz Hugó helyettesének nevezték ki a M. kir. Állatorvosi Főiskola bakteriológiai intézetébe (a bakteriológiai intézetet ugyanis közben a főiskolához csatolták). 1903-ban a M. kir. Állatorvosi Főiskolán állatorvosi diplomát, majd a bakteriológiai diagnosztikából magántanári képesítést szerzett Amikor Preisz Hugó 1907-ben a budapesti Tudományegyetemre távozott, utóda a főiskolán Aujeszky Aladár lett, és a bakteriológia nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Ezt az állását 26 éven át, a haláláig töltötte be. Négyszer választották meg a M. kir. Állatorvosi Főiskola prorektorául. Tanári minőségében 1907-ben megbízták a magánvállalatok által termelt oltóanyagok ellenőrzésével, majd 1910-ben az állatorvoslásban használatos védőoltó anyagok és szérumok termelésével és forgalmazásával (ez utóbbi feladatot 1919-ben az Állami Oltóanyagtermelő Intézet vette át). Később lemondott több hivatalos, részben ellenőrző vizsgálati megbízásáról is.

Főiskolai alkalmaztatása idején megszerezte a középiskolai egészségtanári és iskolaorvosi képesítést. Több éven át a székesfővárosi középiskolákban is működött. A M. kir. Állatorvosi Főiskolán kívül a budapesti Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának mezőgazdasági osztályán is előadta az általános bakteriológiát.

Tevékenyen részt vett a Királyi Magyar Természettudományi Társulat életében, amelynek titkára, elhunytáig választmányi tagja, pénztárvizsgáló és pénzügyi bizottsági tagja, mikrobiológiai szakosztályának pedig alakulásától kezdve az alelnöke, majd elnöke volt. A társulat folyóiratának, a *Természettudományi Közlönynek* egyik legszorgalmasabb munkatársa és legszívesebben olvasott cikkeinek írója. Tevékeny részt vett az Országos Közegészségügyi Egyesület működésében, úgy is mint választmányi tag, úgy is mint alelnök. A Magyar Országos Állatorvos Egyesület (MOÁE) szakülési elnöke is volt több éven át. A Budapesti Piarista Diákszövetség tudományos osztálya az elnöki tisztséggel tüntette ki.

Kutatómunkájának tárgya volt többek között a tuberculosis, a malleus és a baromfityphus. Közleményei jelentek meg a lépfenebacillus és a staphylococcusok tulajdonságairól. Legjelentősebbek azonban a veszettségről szóló tanulmányai. Ő alkalmazta először a Högyes-féle hígításos módszert a háziállatok posztinfekciós vakcinázására. Csontos Józseffel együtt 1928-ban ő használta fel először a Kondo-féle oltóanyagot a kutyák veszettség elleni megelőző immunizálására. Ez hazánkban a veszettség látványos visszaszorításához vezetett. Iskolát teremtett. Munkatársa volt Darányi Gyula, későbbi egyetemi tanár, tanítványai voltak: Bory Gusztáv, Csontos József, Kertay Nándor, Schmiedhofer Gyula és Szász Alfréd.

AUJESZKY ALADÁR MELLSZOBRA
AZ EGYETEM PARKJÁBAN
(VESZPRÉMI IMRE ALKOTÁSA)

Tudományos érdemei elismeréséül a Szent István Akadémia rendes tagjai sorába, a Wiener Gesellschaft für Mikrobiologie pedig külföldi levelező tagjává választotta. A világháború alatt a Vöröskereszt Díszjelvény hadidíszítményes II. osztályú fokozatával és a Hadikereszt Polgári Érdeméért II. osztályú fokozatával tüntették ki, az első világháború előtt pedig a szerb király a IV. osztályú Szent Száva-rendet adományozta neki. Az Országos Állategészségügyi Tanácsnak rendes tagja volt.

Irodalmi dolgozatai az *Orvosi Hetilap*, a *Mathematikai és Természettudományi Értesítő*, a *Természettudományi Közlöny*, az *Egészség* hasábjain, a külföldi folyóiratok közül pedig főleg a *Zentralblatt für Bakteriologie*-ban jelentek meg. Külön ki kell emelni irodalmi munkásságából *A baktériumok természetrajza* című, a Királyi Magyar Természettudományi Társulat kiadásában, 1912-ben megjelent ismeretterjesztő művét, és ugyancsak a társulat kiadásában (1924-ben) megjelent és széles körben elterjedt *Általános bakteriológia* című értékes tankönyvét. A vezetése alatt álló intézet élénk tudományos kutatótevékenységéről tanúskodik a munkatársai és tanítványai által közölt nagyszámú tanulmány, sok doktori értekezés, amelyek szintén az ő irányítása mellett készültek.

A főiskola és az állatorvosi kar ügyeivel szeretettel foglalkozott. Tanári tevékenységével hivatásszerűen fejlesztette, erősítette, művelte és terjesztette a tudományosságot, s ezzel állatorvos-tudományunk hírét külföldön is emelte. Határtalan szorgalmú, kiváló kutatóegyéniesség, puritán ember, igazi „vir probus” volt.

1933. március 9-én hunyt el, a Kerepesi temetőben nyugszik.

Szobrát (Veszprémi Imre alkotása) 1969-ben, születésének 100. évfordulója alkalmából avatták az egyetem kertjében.

Irodalom

Zimmermann Ágoston: Dr. Aujeszky Aladár, 1869. január 11. † 1933. március 9.

Állatorvosi Lapok, 1933. 56. 6. 69–72.

Kotlán Sándor: *A magyar állatorvosképzés története 1787–1937. A M. kir.*

József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztálya alapításának 150-ik évfordulója alkalmából. Pátria, Budapest, 1941. 210 p.

200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás 1787–1987. Szerk.: Holló Ferenc.

Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1987. 464 p.